

In memoriam Dr. Szende Béla (1936–2019)

Tragikus hirtelenséggel, egy hónappal 83. születésnapja előtt elhunyt a patológusszakma egyik nagy öregje. Tevékeny életébe annyi minden belefért, ami az orvostudományt, a patológiát, a daganatkutatást előrevitte és új ismeretekkel gazdagította. Tanítómester, kutató, szakmaszervező, de mindenekelőtt elismert, nagyrabecsült és sokak által szeretett kollégánk volt.

A szakma iránti lelkesedése már orvostanhallgató korában megnyilvánult, ezért is csatlakozott az akkoriban csak „Baló-intézetként” aposztrofált I. Sz. Patológiai és Kísérleti Rákkutató Intézethez, amelyhez haláláig hű maradt. Végigjárta a ranglétra összes fokát, 8 évig vezette is az intézetet, de nyugdíjba vonulása után, emeritus professzorként is ugyanolyan lelkesedéssel dolgozott és oktatta a hallgatókat, mint fiatalabb korában. Ahogy fogalmazott: „Legkedveltebb tevékenységem az orvostanhallgatók és fiatal orvosok oktatása. Talán ebben válhat egy egyetemi tanár legjobban a többi ember, elsősorban a betegek javára.” Legkedvesebb tanítványként emlegette feleségét, akivel haláláig nagy szeretetben éltek.

Diagnosztikus és oktató munkája mellett ideje nagy részét a kísérletes daganatkutatásnak szentelte. Kezdetben az aminosavak és peptidek tumornövekedésre gyakorolt hatásaival foglalkozott, kandidátusi értekezését is ebből a témából írta, de érdeklődési területe lassan kiterjedt a humán és kísérletes tumorok különböző aspektusaira is. Klinikopatológiai szemlélete számos malignus folyamat természetének, biológiai viselkedésének jobb megértéséhez járult hozzá, közleményei születtek pl. a nyálmirigydaganatok, a veserák, a gyermekkori leukémiák vagy az urológiai daganatok témakörében is. Foglalkozott az *in vitro* és *in vivo* karcinogenezis számos területével is, és humán tumorok jellemzése által az onkológia egyes kevésbé előtérben álló daganataira is felhívta a figyelmet. Emlékezetes volt „A mediastinum tumorai és pseudotumorai” című, Besznyák István és Lapis Károly szerzőtársakkal közösen megjelentetett könyve, ami ezen a területen hézagpótló volt, mivel ezek a daganatok viszonylag kevésbé vannak az érdeklődés homlokterében. Részt vett

több, hazai fejlesztésű daganatgátló gyógyszer preklinikai vizsgálatsorozatában. Egy olyan intézetben dolgozhatott, ahol a különböző munkacsoportok ugyanolyan témákat különböző metodikákkal vizsgáltak, így számos szerzőtárssal együtt közölhetett tudományos cikkeket. Publikációs aktivitása egyébként is jelentős volt, több mint 450 közleményt tudhatott magáénak, magyar, angol vagy német nyelven.

Legfontosabb kutatási területét a New Orleans-i tanulmányútja során tett megfigyelései alapozták meg, nevezetesen, miszerint különböző hormonok daganatgátló hatásuk során a sejtek apoptózisát indukálják, sőt, ez a tulajdonság egyes esetekben prognosztikai vagy prediktív faktorként is használható. Ezeket az eredményeket felhasználva, az addig csak kuriózumként számon tartott programozott sejthalál vizsgálatok nagy lendületet kaptak, és egyre többen ismerték fel ennek a mechanizmusnak a létjogosultságát. Állatkísérletes rendszerekben hasnyálmirigy-, prosztata-, vastagbél-tumorokkal, míg kiterjedt klinikai együttműködés kapcsán főleg az urológiai daganatok hormonkezelése során szerzett bőséges tapasztalatot, és ennek kapcsán további elismerést. Számos rangos kongresszusra kapott meghívást, hogy beszámoljon az újabb eredményekről.

Vezetőségi tagja volt a Magyar Onkológusok Társaságának, tagja volt az Onkológus Szakmai Kollégiumnak, az Európai Onkológus Társaságnak, és elnöke a Tumor-Leukaemiás Gyermekéért Alapítványnak. A Magyar Patológus Társaság legnagyobb presztízsű díjaival tüntették ki, tíz éven keresztül töltötte be a társaság főtitkári tisztségét. Magas színvonalú, az orvostudományt előre vivő munkásságáért a Magyar Köztársaság Lovagkeresztjét is megkapta. Mindeközben viszont megmaradt annak a szerény, bölcs humorú, örökké tevékeny embernek, akinek mindig is ismertük. Hiányozni fog egyénisége, hiányozni fognak szakmai meglátásai, útmutatásai.

Szende Bélát nemcsak a patológus-, onkológusszakma gyászolja, hanem halálával az orvostársadalom is szegényebb lett.

Dr. Zalatnai Attila